10.24425/rhpp.2026.1322

Olga DĄBROWSKA-CENDROWSKA
GRAŻYNA WRONA

Sprawozdanie z działalności Komisji Prasoznawczej Oddziału PAN w Krakowie za rok 2025

A report on the work of the Commission of Press Studies of the Cracow Branch of the Polish Academy of Sciences in 2025

Prezydium Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, na mocy uchwały nr 14 podjętej 22 marca 1973 roku, zatwierdziło wniosek-memoriał dyrekcji Ośrodka Badań Prasoznawczych dotyczący powołania komisji zajmującej się analizą funkcjonowania prasy, radia i telewizji. Inicjatorami przedsięwzięcia byli ówczesny doc. dr hab. Walery Pisarek oraz dr hab. Tomasz Goban-Klas, którzy zaproponowali stworzenie swoistego centrum skupiającego badaczy mediów masowych oraz wyróżniających się praktyków dziennikarstwa. Celem inicjatywy była koordynacja badań oraz aktywizacja środowiska naukowego. Komisja Prasoznawcza działa do dziś.

Podstawowym obszarem aktywności Komisji pozostaje działalność odczytowa realizowana w ramach regularnych posiedzeń naukowych. Uzupełniają ją, choć w mniejszym zakresie, inicjatywy wydawnicze oraz organizacja i współorganizacja konferencji naukowych, sprzyjających wymianie myśli i integracji środowiska badaczy mediów. Od 1998 roku, nieprzerwanie do dziś, Komisja wydaje własne czasopismo naukowe — „Rocznik Historii Prasy Polskiej", które pełni funkcję jej oficjalnego organu. Publikowane są w nim m.in. artykuły i rozprawy będące rozwinięciem referatów wygłaszanych podczas cyklicznych posiedzeń naukowych. W 2019 roku periodyk został ujęty na ministerialnej liście czasopism naukowych (70 punktów). Cała zawartość kwartalnika jest dostępna w otwartym dostępie w Internecie.

„Rocznik Historii Prasy Polskiej" wydawany jest wspólnie przez PAN i Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Funkcję redaktora naczelnego nadal pełni prof. dr hab. Grażyna Wrona. W skład Kolegium Redakcyjnego, poza redaktor naczelną, wchodzą: prof. dr hab. Jerzy Jarowiecki (redaktor honorowy), dr hab. Michał Rogoż, prof. UKEN (sekretarz redakcji), dr hab. Władysław M. Kolasa,

prof. UKEN (redaktor wersji elektronicznej), prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz, prof. dr hab. Łukasz Sroka, dr hab. Maciej Malinowski, prof. ANS w Nowym Sączu (redaktor językowy) oraz sekretarz techniczny dr Ewa Wójcik.

Zainicjowane w kwietniu 2020 roku posiedzenia naukowe Komisji realizowane w formule zdalnej, wprowadzone w odpowiedzi na długotrwałe ograniczenia związane z pandemią, były kontynuowane także w 2025 r. Taki tryb pracy umożliwił poszerzenie kręgu uczestników oraz prezentację wyników badań przez przedstawicielki i przedstawicieli różnych uniwersytetów. Zakres tematyczny referatów obejmował szeroko rozumiane prasoznawstwo i charakteryzował się znaczną różnorodnością problemową. Wystąpienia dotyczyły m.in. cech formalnych prasy kobiecej, zawartości prasy hobbystycznej, współczesnej prasy sportowej, zagadnień związanych ze środowiskiem dziennikarskim w ujęciu historycznym, dziennikarstwa narracji, rozwoju badań nad czytelnictwem, roli i znaczenia „Kultury Paryskiej" oraz zjawiska zniesławienia w polskich mediach.

W 2025 roku Komisja zrealizowała łącznie dziewięć posiedzeń naukowych, co oznacza wzrost aktywności w porównaniu z rokiem poprzednim o jedno dodatkowe spotkanie. Zwiększona liczba posiedzeń była bezpośrednim rezultatem wyraźnego zainteresowania badaczek i badaczy reprezentujących różnorodne ośrodki akademickie, którzy zgłaszali gotowość prezentacji wyników prowadzonych przez siebie badań w ramach Komisji. W odpowiedzi na tę rosnącą aktywność środowiska naukowego Zarząd Komisji podjął decyzję o rozszerzeniu harmonogramu prac poprzez wprowadzenie dodatkowego posiedzenia w październiku, co w konsekwencji zaowocowało organizacją dwóch spotkań naukowych w tym miesiącu.

W strukturze organizacyjnej posiedzeń w 2025 roku zachowano zróżnicowane formy uczestnictwa: trzy spotkania odbyły się w formule hybrydowej, łączącej obecność stacjonarną w siedzibie Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie przy ul. św. Jana 28 z udziałem zdalnym za pośrednictwem platformy Microsoft Teams, natomiast sześć posiedzeń przeprowadzono w trybie całkowicie zdalnym. Przyjęty model organizacyjny sprzyjał zarówno zwiększeniu dostępności spotkań, jak i dalszej intensyfikacji współpracy naukowej ponad barierami geograficznymi, wzmacniając tym samym rolę Komisji jako forum systematycznej wymiany myśli i prezentacji aktualnych badań z zakresu prasoznawstwa. W spotkaniach tych uczestniczyło łącznie 209 osób.

Szczegółowy porządek wystąpień wyglądał następująco:

- **8. 01. — dr hab. prof. UJK, Aleksandra Lubczyńska**, *Prasa łowiecka w Polsce po 1945 r.*
- **12.03. — dr Justyna Zajko-Czochańska**, *„Gospodyni" cechy formalno-wydawnicze periodyku dla kobiet wiejskich*
- **9.04. — prof. dr hab. Lidia Michalska-Bracha**, *Lwowskie środowisko dziennikarzy (lata 70.–80. XIX w.) — sylwetki zapomnianych*

- **14.05. — dr hab. prof. UW Maria Łoszewska-Ołowska**, *O znieważaniu w polskich mediach. Jak uwarunkowania społeczno-kulturowe wpływają na stosowanie prawa*
- **11.06. — prof. dr hab. Iwona Hofman**, *„Kultura" paryska w historii prasy i myśli politycznej*
- **8.10. — prof. dr hab. Tomasz Mielczarek**, *Z dziejów badań czytelnictwa prasy w Polsce*
- **22.10. — prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz**, *Alicja Maciejowska i jej archiwum*
- **12.11**. — **dr Bożena Jaskowska**, *Współczesna prasa sportowa — próba diagnozy rynku*
- **13.12. — dr hab. Joanna Szylko-Kwas**, *Wizualne dziennikarstwo narracji, czyli jak fotografią stworzyć opowieść o informacji*

Ponadto Komisja Prasoznawcza współorganizowała wraz z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną im. C.K. Norwida w Zielonej Górze, Instytutem Nauk o Informacji Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej oraz Zakładem Dziennikarstwa i Nauk o Mediach Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego konferencję naukowej pt. *Miasto starsze niż prasa III*, która odbyła się w dniach 15–17.10.2025 r. Celem trzydniowej konferencji była analiza stanu i kierunków badań nad polską prasą oraz w szerszym zakresie prezentacja obszarów badawczych współczesnych medioznawców i regionalistów. Tegoroczna edycja uwzględniała dwa jubileusze. Pierwszym z nich było 200-lecie „Grünberger Wochenblatt", najstarszego czasopisma Zielonej Góry. Drugim, 50-lecie zielonogórskiej prasy studenckiej. Konferencji towarzyszyła wystawa zabytkowych egzemplarzy „Grünberger Wochenblatt" wraz z tłumaczeniem na język polski i wielkoformatowym wydrukiem wybranych fragmentów zawartości czasopisma. Wzorem poprzednich lat konferencja miała charakter interdyscyplinarny. Wykład wprowadzający w pierwszy dzień obrad pt. *Język w mediach, czyli polszczyzna byle jaka* wygłosił dr hab. Maciej Malinowski, prof. Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu. W drugi dzień obrad wprowadził słuchaczy prof. dr hab. Jerzy Bralczyk wykładem pt. *Wiem, co mówię, czyli o dobrej komunikacji*.

Członkowie i współpracownicy Komisji Prasoznawczej podkreślali, że obecny etap rozwoju badań medioznawczych stwarza szczególnie sprzyjające warunki do ponownego podjęcia oraz pogłębienia analiz dotyczących prasy regionalnej w Polsce. Ich zdaniem istnieje wyraźna potrzeba nie tylko uzupełnienia dotychczasowych ustaleń odnoszących się do poszczególnych regionów, lecz także ich systematycznego zaprezentowania i krytycznej oceny w szerszej, ogólnokrajowej perspektywie badawczej. Szczególne znaczenie przypisuje się w tym kontekście refleksji metodologicznej, obejmującej zarówno adekwatność stosowanych narzędzi badawczych, jak i rozwój metodologii badań nad prasą regionalną oraz analiz czytelnictwa czasopism o zasięgu lokalnym i regionalnym.

Równolegle w trakcie obrad konferencyjnych podejmowano namysł nad głównymi kierunkami rozwoju współczesnych polskich badań prasoznawczych, ich najważniejszymi osiągnięciami oraz identyfikacją obszarów wciąż niedostatecznie rozpoznanych. Dyskusje te uwzględniały szerokie spektrum uwarunkowań wpływających na funkcjonowanie mediów, w tym przemiany strukturalne i technologiczne, a także zmieniającą się kondycję i społeczną rolę współczesnego dziennikarstwa, co pozwoliło osadzić refleksję prasoznawczą w kontekście aktualnych wyzwań i procesów zachodzących w sferze komunikowania publicznego.

Program konferencji:

15 października 2026 r. (środa)

UROCZYSTE OTWARCIE KONFERENCJI
dr Andrzej Buck (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze; Komisja Prasoznawcza PAN, Oddział w Krakowie)
prof. dr hab. Grażyna Wrona (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie; przewodnicząca Komisji Prasoznawczej PAN, Oddział w Krakowie)
prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) — przewodnicząca Rady Naukowej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze
10.30–11.30 WYKŁAD INSPIRUJĄCY
dr hab. Maciej Malinowski, prof. ANS (Akademia Nauk Stosowanych w Nowym Sączu) *Język w mediach, czyli polszczyzna byle jaka*

PRASA, MEDIA, REGION — KIERUNKI I INSPIRACJE BADAWCZE — STARE PYTANIA, NOWE ODPOWIEDZI

I SESJA
Moderator: prof. dr hab. Małgorzata Mikołajczak (Uniwersytet Zielonogórski)
12.00–12.20 dr Sabina Kwiecień (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) *Galicyjskie czasopisma naukowe do 1918 roku — wstęp do badań*
12.20–12.40 prof. dr hab. Grażyna Wrona (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) *Między pytaniem a oskarżeniem. Interpelacje prasowe w Sejmie Ustawodawczym (1919–1922)*
12.40–13.00 dr Andrzej Buck (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze) *Między „Pokoleniem" i „Nurtem" a „Nowym Wyrazem" (1946–1981). Czasopisma literackie młodych po 1945 roku*
13.00–13.20 dr Piotr Prusinowski (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze) *Dzieje Lubuskiego Teatru w Zielonej Górze zapisane na kartach „Zeszytów Teatralnych" (1958–2025)*

13.20–13.40 prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) *Londyński „Pamiętnik Literacki" — organ Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie — po 2018 roku*
13.40–14.00 DYSKUSJA

II SESJA
Moderator: prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)
15.00–15.20 dr hab. Katarzyna Gajlewicz-Korab, prof. ucz. (Uniwersytet Warszawski) *Między rejestrem a rzeczywistością: własność prasy w Polsce a wyzwania identyfikacji beneficjentów rzeczywistych* (współautorka: mgr Dagmara Sidyk-Furman)
15.20–15.40 dr hab. Olga Dąbrowska-Cendrowska, prof. UJK (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) *Koncerny Burda Media Polska i Bauer Media Polska na polskim rynku mediów — dywersyfikacja produktów i usług*
15.40–16.00 dr Bożena Jaskowska (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) *Cyfrowe narzędzia CAQDAS* (Computer-Assisted Qualitative Data Analysis Software) *w analizie zawartości prasy: studium przypadku z użyciem MAXQDA*
16.00–16.20 DYSKUSJA
16.40–17.40 DEBATA
Co mówią, a czego nie mówią nasze źródła? O ograniczeniach i potencjale badań nad mediami
Moderator: prof. dr hab. Grażyna Wrona (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie). Do udziału w debacie zapraszamy wszystkich uczestników konferencji — będzie to wspólna okazja do namysłu nad tym, co źródła mówią, a czego nie mówią o mediach, oraz jakie ograniczenia i możliwości stwarzają dla naszych badań.
17.40–18.00 ZAKOŃCZENIE OBRAD

16 października 2025 r. (czwartek)

10.00–11.00 ROZMOWY O INSPIRACJI
prof. dr hab. Jerzy Bralczyk *Wiem co mówię, czyli o dobrej komunikacji*
Prowadzą: dr Kaja Rostkowska (Uniwersytet Zielonogórski), dr Andrzej Buck (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze)

III SESJA
Moderator: dr hab. Olga Dąbrowska-Cendrowska, prof. UJK (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)
11.00–11.20 dr hab. Aleksandra Lubczyńska, prof. UJK (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) „*Pamiętnik Koła Kielczan" (1925–1938) a idea regionalizmu*

11.20–11.40 dr hab. Izabela Krasińska, prof. UJK (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) *Rozgłośnia Polskiego Radia w Łodzi w świetle jednodniówek „Fala Łódzka" z lat 1935–1939*
11.40–12.00 Agata Chrobot (Szkoła Doktorska Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach) *Film* Simona Kossak *w kontekście feministycznej narratologii i posthumanizmu*
12.00–12.20 DYSKUSJA
PRASA NIEMIECKA W ZIELONEJ GÓRZE — ŚLADY DAWNEGO MIASTA

IV SESJA
Moderator: dr Anitta Maksymowicz (Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze)
12.40–13.30 POKAZ 100-LETNIEGO FILMU O ZIELONEJ GÓRZE
Prelekcja do filmu: Beata Grelewicz (Archiwum Państwowe w Zielonej Górze), Tomasz Czyżniewski
13.30–13.50 dr hab. Marek Biszczanik, prof. UZ (Uniwersytet Zielonogórski) *Monografia Hugona Schmidta i jej źródła*
13.50–14.10 dr Przemysław Bartkowiak (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze) *Wybrane przedwojenne zielonogórskie czasopisma regionalne znajdujące się w zbiorach Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze*
14.10–14.30 dr Paweł Karp (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze) *„Sorauer Wochenblatt/Tageblatt" — czasopismo Żar i Dolnych Łużyc (1817–1944)*
14.30–14.50 dr hab. Jarosław Kuczer, prof. UZ (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze, Uniwersytet Zielonogórski) *Zagadnienia prawne, ustrojowe i administracyjne w dyskursie rodzącej się niemieckiej prasy lokalnej w XIX w. Przypadek „Grünberger Wochenblatt" (1825–1871)*
14.50–15.10 dr Przemysław Góralczyk (Zespół Szkół w Czerwieńsku) *Czerwieńsk na kartach „Grünberger Wochenblatt" od połowy XIX do połowy XX wieku*
15.10–15.30 DYSKUSJA
16.30–17.30 DEBATA
Przedwojenna niemiecka prasa lokalna: dziedzictwo czy balast?
Moderator: dr Przemysław Bartkowiak (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze)
dr hab. Marek Biszczanik, prof. UZ (Uniwersytet Zielonogórski)
dr hab. Jarosław Kuczer, prof. UZ (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze, Uniwersytet Zielonogórski)
dr Paweł Karp (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze)
dr Przemysław Góralczyk (Zespół Szkół w Czerwieńsku)

dr Anitta Maksymowicz (Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze)
Beata Grelewicz (Archiwum Państwowe w Zielonej Górze)
17.30–17.50 ZAKOŃCZENIE OBRAD
18.00 Wernisaż *200. rocznica powstania najstarszego zielonogórskiego czasopisma (1825–1944): „Grünberger Wochenblatt"*
Galeria Biblioteki Norwida (parter Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze)

17 października 2024 r. (piątek)

PRASA STUDENCKA — ALTERNATYWA DLA KULTURY NARODOWEJ?

V SESJA:
Moderator: prof. dr hab. Magdalena Steciąg (Uniwersytet Zielonogórski)
10.00–10.20 prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), dr Andrzej Buck (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze) *Wokół publikacji Jerzego Jarowieckiego pt. „Eugeniusz Kolanko «Bard»"*
Z udziałem autora prof. dr. hab. Jerzego Jarowieckiego ONLINE
10.20–10.40 dr Andrzej Buck (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze) *Zielonogórska prasa studencka (1975–1980). Modele, struktura i funkcje*
10.40–11.00 dr Kaja Rostkowska, Weronika Łuczak (Uniwersytet Zielonogórski) *Konwergencja mediów lokalnych w praktyce: casus Akademickiego Radia Index*
11.00–11.20 dr Robert Rudiak (Związek Literatów Polskich — Oddział w Zielonej Górze) *Literatura, nauka i sztuka na łamach zielonogórskich pism studenckich (1959–2020)*
11.20–11.40 DYSKUSJA
12.00–12.30 DEBATA
Dziedzictwo badań nad prasą studencką Andrzeja K. Waśkiewicza
Moderator: dr Andrzej Buck (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze)
dr Kaja Rostkowska (Uniwersytet Zielonogórski)
dr Andrzej Buck (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze)
Eugeniusz Kurzawa (Związek Literatów Polskich — Oddział w Zielonej Górze)
12.30–12.45 PODSUMOWANIE I ZAKOŃCZENIE OBRAD

Komisja pracowała w 2025 roku pod niezmienionym kierunkiem Zarządu w składzie:
przewodnicząca: — prof. dr hab. Grażyna Wrona,
wiceprzewodnicząca: — prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk,
sekretarz komisji: — dr hab. Olga Dąbrowska-Cendrowska, prof. UJK,

członkowie: — dr hab. Agnieszka Cieślik, prof. IH PAN,
— dr hab. Michał Rogoż, prof. UKEN,
— dr hab. Władysław M. Kolasa, prof. UKEN,
przewodniczący honorowy: — prof. dr hab. Krzysztof Woźniakowski,
sekretarz techniczny: — dr Renata Zając.

W 2025 roku członkiniami Komisji Prasoznawczej zostały: dr hab. prof. UW Maria Łoszewska-Ołowska, dr hab. prof. UPJPII Katarzyna Drąg i prof. dr hab. Katarzyna Pokorna-Ignatowicz. Po tych zmianach Komisja liczy 28 członków reprezentujących najważniejsze ośrodki akademickie w Polsce (m.in. Białystok, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Opole, Rzeszów, Toruń, Wrocław, Warszawę). Komisja ma ugruntowaną pozycję w świecie naukowym, badacze z różnych ośrodków akademickich związani z prasoznawstwem czy szerzej, z mediami, ubiegają się o stałe w niej członkostwo. Przy organizacji posiedzeń naukowych Komisja Prasoznawcza współpracowała również z Instytutem Nauk o Informacji Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej. W 2025 roku ukazały się 4 zeszyty „Rocznika Historii Prasy Polskiej".